

KRIMINALOMSORGEN

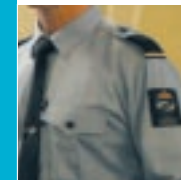
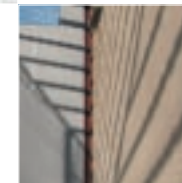
*AKTIV KRIMINALOMSORG
- tryggere samfunn*

Å R S M E L D I N G
2005

INNHold

DETTE ER KRIMINALOMSorgen	2
GLIMT FRA 2005	4
UTGIVELSER/RAPPORTER	18
STATISTIKK	22
REGNSKAP	30

FORORD

Kriminalomsorgen har en viktig oppgave i samfunnet. Denne årsmeldingen gir noen blikk inn i et variert og spennende arbeidsområde. Det mangler ikke på utfordringer - så er da også tilfredsheten stor når vi når våre mål.

2005 har vært et år med stor innsats for å møte den økende mengden av straff som ilegges av domstolene. Vi har hatt flere mennesker i fengsel, samtidig som bruken av samfunnsstraff øker. Det er også stadig flere som får sone deler av straffen i rusbehandlingsinstitusjoner. Selv om det har vært press på kapasitetsutnyttelse, har det vært lagt stor vekt på å opprettholde kvaliteten og å gi innsatte og domfelte et grunnlag for å komme videre i livet uten kriminalitet. Dette har vært mulig ikke minst på grunn av iherdig innsats fra alle ansatte.

Kriminalomsorgen trenger samarbeidspartnere. Det er en positiv utvikling i samarbeidet med myndigheter som yter tjenester til de personer vi har ansvar for. Det gjelder både under straffegjennomføringen og som forberedelse til løslatelse. Det nye narkotikaprogrammet med domstolskontroll er en hensiktsmessig straffereaksjon fulgt av støttetiltak som er godt samordnet. Det er laget et opplegg for evaluering, og det blir spennende å følge denne nyskapingen i justissektoren.

Sikkerheten i norske fengsler er god, og tallene for rømninger og annen svikt er enda lavere enn før. For å fylle ut det bildet som gis i statistikkdelen av meldingen, vil jeg nevne at det ble innvilget omkring 26 500 permisjoner fra fengsel. Av disse var det svikt i under tre promille av tilfellene, inkludert de som kom frivillig, men for sent.

Et skifte i politisk ledelse følges alltid med spenning. Den nye regjeringen var raskt ute med å erkjenne behovet for å styrke kriminalomsorgen, og det er skapt store forventninger om at vi skal få ressurser som står mer i forhold til de oppgavene vi skal løse. Det er gode nyheter for våre ansatte, som har et stort engasjement og gir sitt bidrag til å redusere kriminaliteten i samfunnet.

Takk til alle ansatte for den gode innsatsen i 2005!

Oslo, april 2006

Kristin Bølgen Bronebakk
ekspedisjonssjef

Utforming: Grafisk Design
eli@grafiskdesign.no

Foto: Fotograpia
pia@fotograpia.no,
Frédéric Cirou, PhotoAlto
og kriminalomsorgen

Trykk: Merkur Trykk

Opplag: 2.000

Utgitt: 2006

DETTE ER KRIMINALOMSORGEN

- Kriminalomsorgen gjennomfører varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet, som motvirker straffbare handlinger og som legger til rette for at lovbrytere kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster.
- Vår visjon:
aktiv kriminalomsorg - tryggere samfunn
- Kriminalomsorgen er en del av samfunnets maktapparat, og virksomheten er derfor forankret i et verdi- og normsett som regulerer maktutøvelsen. Straffelovgivningen, rettspraksis og straffegjennomføringen skal bygge på humanitet, rettssikkerhet og likebehandling. Kompetansen til de tilsatte i kriminalomsorgen står sentralt i tilretteleggingen av straffegjennomføringen til den enkelte domfelte.
- Nøkkeltall:
  - Ved utgangen av 2005 hadde kriminalomsorgen 3238 stillinger.
  - Kriminalomsorgen administrerer til en hver tid ca 5000 personer under straffegjennomføring, ca 3000 av disse i fengsel.
  - Gjennomsnittlig soningstid i fengsel er 119 dager.
  - Ca 5 prosent av fangebefolkningen er kvinner.
  - 25 prosent av fengselsdommene gjelder promillekjøring.
  - Ca 19 prosent av fengselskapasiteten brukes til varetekt.
  - 17 prosent av de innsatte er ikke norske statsborgere.
  - Den gjennomsnittlige innsatte er litt over 34 år.
  - I 2005 ble det fengslet 19 personer under 18 år og 711 mellom 18 og 20 år.
  - Oppdragene til friomsorgskontorene fortsetter å øke, økningen er på 11 prosent fra 2004 til 2005.

ORGANISERING

Kriminalomsorgen er organisert i tre nivåer: Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF); seks regionadministrasjoner; de lokale fengsler og friomsorgskontor. I tillegg kommer Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS) og Kriminalomsorgens IT-tjeneste (KITT) som er direkte underlagt KSF.

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF)

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF) har den faglige og administrative ledelse av kriminalomsorgen. KSF er integrert i Kriminalomsorgsavdelingen i Justisdepartementet og blir ledet av ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk.

Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)

Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS) er kompetansesenter for kriminalomsorgen. KRUS skal gi etatsutdanning for fengsels- og verksbetjenter, tilby etter- og videreutdanning og drive forskning og formidlingsarbeid.

Kriminalomsorgens IT-tjeneste (KITT)

Kriminalomsorgens IT-tjeneste (KITT) utvikler og vedlikeholder IT-systemer i kriminalomsorgen og fører tilsyn med sikkerhet, infrastruktur og sentrale fagapplikasjoner. Kitt har kontor i Oslo og Horten.

Kriminalomsorgens regioner

Region nord
(Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark)

Region vest
(Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal)

Region sørvest
(Rogaland, Vest-Agder, Aust-Agder)

Region sør
(Buskerud, Vestfold, Telemark)

Region nordøst
(Akershus, Hedmark, Oppland)

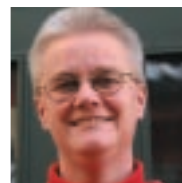
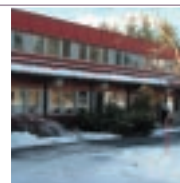
Region øst
(Oslo, Østfold)

Den enkelte region har ansvar for straffegjennomføringen i sine fylker og skal sikre helhetlig ressursutnyttelse og et godt samarbeid med andre regioner. Fengslene og friomsorgskontorene har ansvaret for den daglige driften på lokalt nivå.

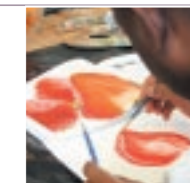

GLIMT FRA 2005

Cellefløyen på
Hustad fengsel

Mette Salicath,
nytt hovedvernombud
fra 1. januar

FLERE PASSER I KRIMINALOMSORGEN

Kongsvinger fengsel

Modulbygget ved Kongsvinger fengsel ble åpnet i februar. Det har 15 plasser med høyt sikkerhetsnivå. Det er knyttet direkte til en av de andre celleavdelingene ved fengselet.

Hustad fengsel

Den tidligere siviltjenesteleiren på Hustad er omgjort til ATK-sentral (Automatisk trafikk-kontroll) og fengsel - som erstatning for Molde fengsel, som ble stengt på grunn av soppskader. Personalet ved Hustad fengsel er det samme som i Molde fengsel, men Region vest er forsterket med 7 personer fra den tidligere Siviltjenesteadministrasjonen.

Fengselet hadde ved åpningen 14. februar tolv celler, alle med dusj/toalett. Senere på året ble Hustad fengsel utvidet med 32 plasser med lavt sikkerhetsnivå.

Bergen fengsel

Bergen fengsel ble utvidet med en avdeling på 30 plasser i et permanent modulbygg, avdeling M, og består av to fløyer. Fengselet i Bergen, som ble åpnet i 1990, har nå plass til 279 innsatte og er landets nest største fengsel.

NYTT HOVEDVERNEOMBUD

1. januar ble Mette Salicath kriminalomsorgens nye hovedverneombud. Det sentrale hovedverneombudet, som har kontor på KRUS i Oslo, skal ivareta alle tilsattes interesser i saker som angår arbeidsmiljøet. Dette er et arbeid hun går inn i med stort engasjement: - Jeg er kort sagt levende opptatt av de ansattes arbeidsmiljø, sa hun da hun tiltrådte.

ARBEIDSMILJØPRISEN TIL OSLO FENGSEL

Oslo fengsel vant kriminalomsorgens første arbeidsmiljøpris. I konkurranse med fem andre nominerte enheter fikk fengselet prisen for sitt fokus på seniormedarbeidere. Gjennom etableringen av en egen senioravdeling kan fengselet tilby medarbeidere over 45 år nye utfordringer, samtidig som det har beholdt viktig kompetanse.

- Dette er et arbeidsmiljøfremmende tiltak som viser nytenkning, nyskaping og kreativitet. Tiltaket har også gitt gode resultater på arbeidsmiljøområdet, sa lederen for Det sentrale arbeidsmiljøutvalg, Roar Øvrebø, forbundsleder i NFF, da han 3. februar overrakte prisen på 50 000 kroner til Oslo fengsel.

300 000 TIL UNGDOM MED FORELDRE I FENGSEL

Barne- og familiedepartementet (BFD) fordelte i april bevilgningen til ungdomstiltak i større bysamfunn. Ett av tiltakene som får støtte er Ungdom med foreldre i fengsel i regi av Foreningen for fangers pårørende (FFP).

- Pengene skal brukes til ferie- og fritidstiltak for ungdom med foreldre i fengsel, sa statssekretær Hans Olav Syversen i BFD.

MILJØARBEID PÅ DAGSORDEN

I dagens kriminalomsorg er miljøarbeid et viktig verktøy for å få fengselsavdelingen til å bli en arena for vekst og læring. Samhandling og aktiviteter skal gjøre straffegjennomføringen mer meningsfull og fremme sosial kompetanse. For å styrke dette arbeidet, ble det satt ned en arbeidsgruppe for å utvikle standarder for kvalitet i miljøarbeidet, samt lage læremateriell og skaffe oversikt over regionenes påbegynte arbeid.

Som en oppstart til dette arrangerte kriminalomsorgen 20. april en miljøarbeidskonferanse for å synliggjøre og kartlegge en del av den kompetansen som allerede finnes på dette området.

BRANN I TO FENGSLER

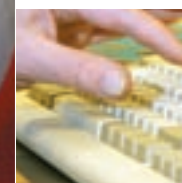
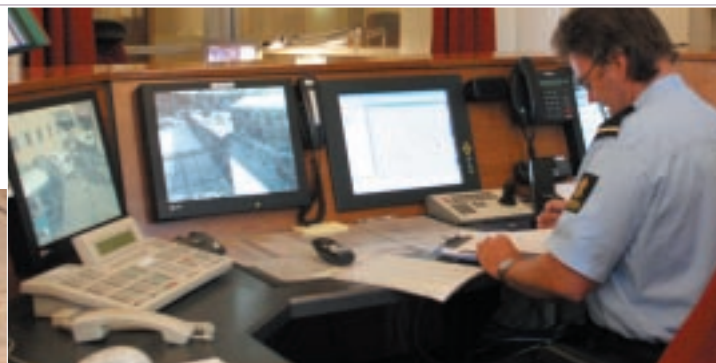
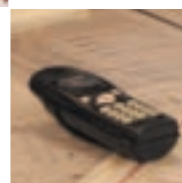
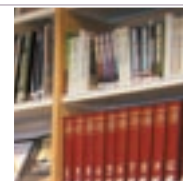
Rømningsveiene og brannvarslingen fungerte heldigvis godt i Indre Østfold fengsel, avdeling Trøgstad under brannen 14. januar. Brannen viste seg å være påsatt, trolig av en innsatt. Også de innsatte hjalp til med sløkningsarbeidet. Ingen personer ble skadet, men de materielle skadene var store. 7. februar ble fengselet gjenåpnet.

Heller ikke i Kragerø fengsel kom personer fysisk til skade da det i april brøt ut brann der. Rask inngripen fra de fengselstilsatte begrenset også de materielle skadene ved brannen. De 16 innsatte, som alle var i fellesaktivitet i fengslet da brannen ble oppdaget, ble transportert til fengslene i Skien, Sem, Larvik og Horten.

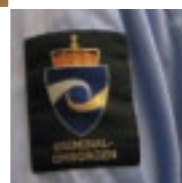

Innsatte undervises i samfunns-lære

ARBEIDSDRIFTEN
UTGJØR RUNDT
75 PROSENT AV
AKTIVITETSTIL-
BUDET I KRIMINAL-
OMSORGEN

Statsmerket ble innført på uniformene

NY NETTSIDE FOR KRIMINALOMSORGEN
13. april lanserte KSF nettstedet www.kriminalomsorgen.no, kriminalomsorgens offisielle informasjonskanal på nett.

- En åpen, synlig og tilgjengelig etat er viktig for sikre allmennheten reell tilgang til informasjon om kriminalomsorgens arbeid og ansvarsområde – og internett gir oss store muligheter til rask og god informasjonsspredning, sier ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk.

På www.kriminalomsorgen.no kan man blant annet finne:

- Oppdaterte nyheter, temasider og statistikk fra og om kriminalomsorgen.
- En informativ og lettfattelig presentasjon av sentrale områder innenfor straffegjennomføringen.
- Presseklipp, som er en systematisert og oversiktlig presentasjon av hva pressen skriver om arbeidet i kriminalomsorgen. Tjenesten har fått navnet "Kriminalomsorgen i mediebildet" og omfatter nyheter, reportasjer og artikler fra norske og nordiske nettaviser.
- En systematisert og samlet tilgang til sentrale dokumenter og publikasjoner fra og om kriminalomsorgen.

- Krav og synspunkter fra offentligheten skal hjelpe oss til å bli stadig bedre. Vi håper vi gjennom denne informasjonskanalen kan bidra til større innsikt i de vanskelige avveiningene vi må gjøre, slik at vi får en offentlig debatt basert på kunnskap og med de nyanser som disse alvorlige spørsmålene fortjener, sier Kristin Bølgen Bronebakk.

STYRKET OPPLÆRING FOR FENGSELSINNSATTE

Statsråd Kristin Clemet presenterte 8. april *Stortingsmelding 27 (2004-2005), Om opplæring innenfor kriminalomsorgen*, på en pressekonferanse i Oslo fengsel.

- Meldingen har ambisjoner om å utvikle undervisningstilbudet innen kriminalomsorgen til samme nivå som i det øvrige skoleverket, fortalte hun.

Et viktig virkemiddel er å tilby realkompetansevurdering. En slik vurdering vil kartlegge hva slags utdanning den enkelte domfelte har behov for og samtidig være en verdifull dokumentasjon etter endt straffegjennomføring. Meldingen legger også opp til kompetanseheving for lærerne i fengselsundervisningen, særlig innen tilpasset opplæring.

LÆRING BAK MURENE

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget tok i 1997 initiativ til en forskningsmessig evaluering av fengselsundervisningen. De fleste kapitlene i boken *"Læring bak murene"*, med Torfinn Langelid som redaktør, er basert på denne evalueringen.

STRATEGIUTVIKLING I KRIMINALOMSORGEN

Strategi og handlingsplan for arbeidsdriften
Arbeidsdriften utgjør rundt 75 prosent av aktivitetstilbudet i kriminalomsorgen, og er, ved siden av undervisning og programvirksomhet, den største daglige aktiviteten for innsatte i norske fengsler. I *Kriminalomsorgens strategi og handlingsplan for arbeidsdriften 2005 - 2008* understrekes behovet for å styrke dette tilbudet.

- Arbeid er vesentlig for å være selvhjulpen og for integrering i samfunnet. Muligheten for å kunne få arbeid er et av de viktige elementer i vurderinger rundt fare for tilbakefall til kriminalitet. Å styrke innsattes tilknytning til arbeidslivet er derfor et bidrag til å legge til rette for et liv uten kriminalitet etter løslatelse, sier ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk.

Ny IKT-strategi

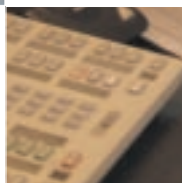
Kriminalomsorgens IKT-strategi for perioden 2005 til 2008 ble utgitt i mai. Strategien er bygd rundt visjonen "Helhetlige IKT-løsninger for en fremtidsrettet kriminalomsorg" og beskriver hvordan IKT skal anvendes for å modernisere kriminalomsorgen i Norge de neste fire årene.

- Det er viktig med en felles innsats hvor alt henger sammen og vi trekker i samme retning. Det er derfor vi nå har utarbeidet en nasjonal strategi som skal gi både retning og helhet i utviklingen på IKT-området i kriminalomsorgen, sa ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk ved lanseringen.

Kriminalomsorgen hadde i 2005 også under arbeid strategidokumenter for kommunikasjonsevne, for sikkerhetsarbeidet og for enhetsstrukturen. I tillegg oppfølges fagstrategien som gjelder for perioden 2004 - 2007.

STIFINNER'N
JUNIOR SKAL SIKRE
GOD OPPFØLGING
FOR UNGE PÅ VEI
UT AV FENGSEL

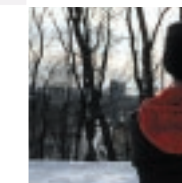

Slidre fengsel. På nederste trappetrinn, fengselsleder Øyvind Kjeldsberg og ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk, på øverste trinn, fengselsbetjent Sven Bredeesen, nestleder Harald Aage Tuvmarken, fengselsbetjent Turid Rosendal og konsulent Gro Hande.

Sandeid fengsel, slik det ser ut om sommeren.

DET ER EN OVER-
HYPPIGHET AV
MENNESKER MED
DIAGNOSEN AD/HD
BLANT INNSATTE

OFFISIELL ÅPNING AV STIFINNER'N JUNIOR
Fredag 13. mai ble "Stifinner'n junior" åpnet. Prosjektet er det første formaliserte samarbeidet mellom kriminalomsorgen og barnevernet i Oslo, og skal sikre god oppfølging for unge på vei ut av fengsel til hjem og samfunn. "Stifinner'n junior" retter seg mot lovbrøyttere i alderen 15 -18 år som soner sin første dom, sitter i varetekt eller er idømt samfunnsstraff.

KITT-KONFERANSEN 2005

KITT-konferansen ble arrangert 30. og 31. mai på KRUS. Kriminalomsorgens planlagte nye etatssystem, sektorarkitektur, sikkerhet og endringer i dagens KOMPIS-systemer var blant temaene som ble behandlet. På kvelden ble det også arrangert festmiddag i anledning Kriminalomsorgens IT-tjenestes (KITT) tiårsjubileum.

Hensikten med konferansen var å informere om aktiviteter på IKT-fronten i etaten, bidra til større kunnskap om og bedre forståelse for KITTs tjenester, og etablere en arena der brukerne og KITT får anledning til å møtes.

VESTRE SLIDRE FENGSEL 20 ÅR

På en øy i Slidrefjorden, Oppland fylke, ligger Vestre Slidre fengsel. Fengselet har plass til 20 mannlige innsatte. Her sitter vanligvis personer med fengselsstraff på inntil seks måneder, eller personer med lengre straff som har igjen inntil seks måneder av straffen. De fleste innsatte arbeider ute i bygda og hentes av folk som har skriftlig avtale med fengselet om å bruke innsatte til arbeidsoppgaver som passer til den enkeltes forutsetninger.

Fengselet gjennomfører også programmet trafikk og rus. Det er tolv tilsatte i fengselet som i løpet av ett år har nærmere 300 innsatte. Enheten ble opprettet i 1985 som et kønedbyggingstiltak under Bastøy fengsel, tre år senere ble Vestre Slidre selvstendig fengsel.

SANDEID FENGSEL 20 ÅR

En times biltur fra Haugesund ligger Sandeid fengsel med 75 innsatte og 33 tilsatte. Hvert år soner 950 personer sin dom på to- eller firemannsrom i én av de tre forlegningsbrakkene. Kvinneavdelingen er på åtte plasser. Innenfor fengselsområdet arbeides det med renhold, kjøkkentjeneste, vaskeri, trevareverksted, fiskegarnbinding, bygg og vedlikehold,

reparasjon/mekanisk verksted, bilpleie, motorsagverksted, bilverksted og gartnerarbeid. I tillegg påtar enheten seg oppgaver for jord/skogbrukssjefer, teknisk- og kultur-etat i kommunene rundt og for private.

Opplæringen av innsatte innen "Aktivt skogbruk" gjør at fengslet får oppgaver som hugging, tynning, kapping, planting og rydding innen distriktets skogbruk.

NY ALTERNATIV STRAFFEREAKSJON FOR RUSMISBRUKERE

Rusmisbrukere som tidligere ville blitt dømt til ubetinget fengselsstraff for kriminelle handlinger, kan fra 1. januar 2006 dømmes til å følge et rehabiliteringsprogram. Prøveordningen *Narkotikaprogram med domstolskontroll* innebærer at rusmisbrukere kan dømmes til å gjennomgå et rehabiliteringsprogram som vilkår for betinget dom. Dersom ordningen ikke hadde blitt igangsatt, ville de fått ubetinget fengselsstraff.

Gjennomføringen av programmet knyttes til et dagsenter, og innholdet tilrettelegges av et tverrfaglig team som består av representanter fra blant annet sosialtjenesten i kommunen, opplæringssektoren, spesialisthelsetjenesten og kriminalomsorgen.

Narkotikaprogram med domstolskontroll har som mål å forebygge ny kriminalitet og fremme domfeltes rehabilitering. Den skal også bidra til å forbedre de praktiske hjelpe- og behandlingstilbudene for de som omfattes av ordningen. Ordningen forutsetter felles innsats og forpliktende samarbeid mellom ulike sektorer og forvaltningsnivåer. Stortinget endret straffeloven 13. juni for å forberede ordningen. Det etableres tre-årige prøveprosjekter i kommunene Oslo og Bergen fra 2006.

SATSING PÅ KOMPETANSE OM AD/HD

I levekårsundersøkelsen om kriminalomsorgen oppgir 23 % av de mannlige innsatte at de hadde blitt vurdert som hyperaktive som barn. Halvparten av dem oppgir at de som voksne fortsatt er plaget av de samme problemene. Overhyppigheten av mennesker med diagnosen AD/HD blant innsatte er årsaken til at det både ved Ringerike og Trondheim fengsel er satt i gang prosjekter for behandling av denne gruppen innsatte. AD/HD betyr Attention Deficit/ Hyperactivity Disorder, og kan kjennetegnes av oppmerksomhetsvansker med hyperaktivitet og mangel på impuls kontroll.

Statssekretær Rita Sletner i samtale med ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk og direktør Gudmund Idsø, Region sørvest.

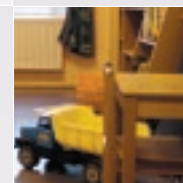
FAGET I FOKUS VII

Kriminalomsorgens fagkonferanse 8.-9 juni

BARN AV
INNSATTE I
FENGLER ER EN
SÅRBAR, USYNLIG
OG STIGMATISERT
GRUPPE

INGEN SKAL
TILBRINGE TID
I MIDLERTIDIGE
LØSNINGER ETTER
LØSLATELSE FRA
FENGSEL

Ungdom og straff var temaet på den syvende Faget i fokus-konferansen.

Blant foredragsholdere var statssekretær Rita Sletner, ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk, professor Ivar Frønes og barneombud Reidar Hjermann.

Statssekretær Rita Sletner i Regjeringen Bondevik II påpekte i sin innledning at unge lovbytere bør tilbys et kvalitativt annerledes fengselsmiljø enn voksne.

-Det er behov for økt samarbeid mellom offentlig, privat og frivillig sektor, og det skal skreddersys ordninger for å ivareta barnets beste - også når dette barnet er en ungdom som begår alvorlig kriminalitet, sa hun.

Hun viste til en interpellasjon i Stortinget 12. april hvor justisminister Odd Einar Dørum betonte viktigheten av at unge lovovertredere i størst mulig grad bør møtes med andre reaksjonsformer enn fengsel. Finner domstolene det likevel nødvendig å fengsle en person under 18 år, skal fengselsmiljøet være kvalitativt annerledes enn om beslutningen gjelder en voksen med mange straffedommer bak seg.

Behov for økt samarbeid

Bredt samarbeid og tettere dialog på tvers av etats- og forvaltningsgrensene har fremstått som sentrale stikkord i Regjeringen Bondevik IIs kriminalpolitiske arbeid. Behovet

for forvaltningssamarbeid utgjorde derfor en sentral del av statssekretærens budskap til deltakerne på Faget i fokus. Hun viste blant annet til Justisdepartementets arbeid med en handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet. Samspillet mellom offentlig og frivillig sektor skal økes, og det skal legges opp til et tettere samarbeid mellom sentrale og lokale myndigheter.

De skjulte straffede

I sitt åpningsinnlegg vektla statssekretæren også en annen gruppe barn og unge som kommer i kontakt med kriminalomsorgen: "de skjulte straffede", som hun kalte dem. I løpet av ett år opplever omkring 4000 barn at én av foreldrene blir fengslet.

- Barn av innsatte i fengsler er en sårbar, usynlig og samtidig stigmatisert gruppe. Justisdepartementet har, sammen med Barne- og familiedepartementet, arbeidet for å få styrket innsatsen overfor disse barna for å forebygge senere levekårsproblemer, psykososiale problemer og framtidig kriminalitet. Statssekretæren berømmet Foreningen for fangers pårørende (FFP) for deres arbeid i forhold til barn og unge:

- FFP har lenge vært opptatt av fangers barn. Utgivelsen av heftene *Lisa besøker pappa i fengsel* og *Informasjonshefte om barn som har mor eller far i fengsel* har vært meget vellykket, sa statssekretær Rita Sletner.

STANDARD MINIMUM RULES 50 ÅR 30. august var det femti år siden de første internasjonale fengselsregler ble vedtatt. Ti år etter at FN ble etablert, møttes den første kongress i FN-regi som skulle behandle spørsmål knyttet til forebygging av kriminalitet og behandling av kriminelle, i Genève. Denne kongressen vedtok FN's *Standard Minimum Rules*.

BOSETTING VED LØSLATELSE FRA FENGSEL Regjeringen og Kommunenes sentralforbund (KS) inngikk 7. september en avtale om å forebygge og bekjempe bostedsløshet. Justisminister Odd Einar Dørum og KS' leder Halvdan Skard undertegnet samtidig en avtale om bosetting ved løslatelse fra fengsel. Partene skal arbeide for at kommunene og kriminalomsorgen lokalt samarbeider om dette.

- I Regjeringen Bondevik IIs kamp mot bostedsløshet er det et mål at ingen skal tilbringe tid i midlertidige løsninger etter løslatelse fra fengsel. Det er viktig at livet etter soning forberedes på et tidlig tidspunkt. På

den måten øker vi sannsynligheten for at innsatte får et verdig liv når de vender tilbake til samfunnet, sa justisministeren da avtalene ble undertegnet.

Kommunal- og regionalminister Erna Solberg overrakte justisministeren 500 000 kroner fra Husbanken for å forsterke Kriminalomsorgen region østs boligsosiale arbeid.

- Evalueringen av det fireårige tiltaket overfor gjengangere (TOG) har vist oss at de domfelte - i tillegg til manglende boevne - har store problemer med å skaffe egen bolig. Vi ønsker økt fokus på boligsosialt arbeid og ser at det er nødvendig med større fokus på samarbeid for at de domfelte vi snakker om, her skal være i stand til å nyttiggjøre seg det som finnes av botilbud, sa direktør Ellinor Houm i Region øst.

TORTUROVERVÅKNINGSKOMITEEN TIL NORGE

2.-10. oktober var Europarådets torturovervåkningskomité (CPT) på besøk i Norge. Komiteen har gitt foreløpige uttalelser etter besøket. Norske myndigheter skal, etter

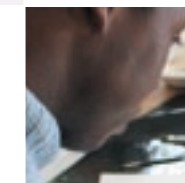
En av KRÅDs ekspertgrupper:
Fengselsleder
Sigurd Schultz,
Bodø overgangsbolig,
assisterende direktør
Per Sigurd Våge,
Region vest,
assisterende direktør
Agnes Inderhaug,
Region sørvest og
forsker Tore Rokkan,
Tyrilistiftelsen

Bokutvalget i
Oslo fengsel
vitner om
kultur mangfold

FLERKULTURELLE
LOVBRYTERE
HAR OFTE EN
MER KREVENDE
SONINGS-
SITUASJON

planen, motta endelig rapport fra komiteén i løpet av første halvår 2006. Deretter vil norske myndigheter gi tilsvar til rapporten. I tråd med sitt mandat besøkte komiteén institusjoner hvor enkeltpersoner og grupper er berøvet sin frihet.

I artikkel 3 i Den europeiske menneskerettskonvensjonen understrekes det at ingen skal utsettes for tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Artikkelen dannet utgangspunkt for at det i 1989 ble utarbeidet en egen europeisk konvensjon, som gir det formelle mandatet for Torturovervåkningskomiteén (CPT). Komiteén var forrige gang i Norge i 1999.

DET KRIMINALITETSFOREBYGGENDE RÅD GJENOPPNEVNT FOR PERIODEN 2005 TIL 2008

KRÅD – regjeringens råd for forebygging av kriminalitet - gir råd og veiledning til kommuner og regioner om organisering og strategier med sikte på å forebygge kriminalitet blant barn og unge. KRÅD markerte sitt 25-årsjubileum med flere fagkonferanser i

2005. Utdanningsdirektør Kjellbjørg Lunde er gjenoppnevnt som rådets leder, fengselsleder Sigurd Schultz, Bodø overgangsbolig, er gjenoppnevnt fra kriminalomsorgen. Direktør Erik Nadheim ble senere på året utnevnt som direktør og leder av KRÅDs sekretariatet, en enhet tilknyttet Justisdepartementet.

VARETEKT

En manual for arbeidet med de som sitter i varetekt, er utarbeidet og prøves fra september av ut ved følgende fengsler: Oslo, Sarpsborg, Moss, Indre Østfold avdeling Eidsberg, Bergen, Kongsvinger, Gjøvik og Bredtveit.

SAMFUNNSSTRAFF – INTERNASJONAL ERFARINGSUTVEKSLING

På initiativ fra den europeiske samarbeidsorganisasjonen for friomsorgsorganisasjoner, CEP, ble det organisert workshop om samfunnsstraff på Lillehammer i september. Workshopen *Community sanctions: an Olympic challenge?* hadde 48 deltakerne fra 18 land, mange fra Sentral- og Øst-Europa.

Blant emnene var forholdet mellom de rettslige instanser og friomsorgen, økonomisk løsning, foruten innholdet i samfunnsstraffen. Den norske måten å organisere samfunnsstraff på, fikk mye oppmerksomhet og skapte spennende diskusjon.

FLERKULTURELLE LOVBRYTERE

Flerkulturelle lovbrøtere var ett av temaene på strafferettskonferansen i Kriminalomsorgen region nordøst. Nesten 120 personer fra kriminalomsorgen og samarbeidende instanser deltok på konferansen.

Det var felles forståelse for at de flerkulturelle gjerne har en mer krevende soningssituasjon enn andre. De har mindre besøk, ofte lange dommer, språkproblemer og omfattes av andre permisjonsrutiner. Samtidig skal de ha samme tilbud som de som er etnisk norske. En konkret utfordring er tolking. Det trengs også kompetanseheving i tverrkulturell kommunikasjon og bruk av kultursakkyndige. En forskererfaring var at vi i Norge oppfattes som for snille. Våre samfunnsnormer og vår

væremåte kan virke uforståelig for en del innvandrere som i stedet lager sitt eget samfunn og følger egne regler. Videre ble det pekt på at det er dobbelt stigmatiserende å være pårørende til en kriminell utlending. Disse pårørende forstår ofte ikke ordbruken og kjenner heller ikke det norske samfunns-systemet godt nok til å skaffe seg informasjon om hva som skjer.

Ved statsovertakelsen av Vernelagene for 25 år siden begynte det som ble til Kriminalomsorg i frihet med strafferettskonferanser for å fortelle om sitt ansvar og sine oppgaver. Etter 25 år holdes konferansene etter litt ulike modeller i de fleste fylker og regioner, men alltid er det sentrale temaer som drøftes for faglig utvikling og for lokalt å legge grunnlag for et praktisk samarbeid.

Statsråd Knut Storberget.
Foto: Bjørn Sigurdson, SMK

NY POLITISK LEDELSE

etter stortingsvalget høsten 2005

Statsråd ble Knut Storberget, Ap, Hedmark, tidligere stortingsrepresentant og medlem av Justiskomiteen i perioden 2001 – 2005, samt vararepresentant de to foregående periodene. Han har juridisk embetseksamen fra 1990 og advokatbevilgning fra 1992. Storberget har skrevet flere bøker om alkoholpolitikk.

Statssekretær Anne Rygh Pedersen, Ap, fra Vestfold, hadde vært fylkesordfører i Vestfold siden 2003 med permisjon fra stilling som operasjonsleder i Vestfold politidistrikt.

Statssekretær Terje Moland Pedersen, Ap, fra Østfold, politiførstebetjent i Fredrikstad, medlem av bystyret og tidligere omfattende tillitsverv innen politiet.

Politisk rådgiver Astri Aas-Hansen, Ap, advokat, partner i advokatfirmaet Elden, har blant annet utgitt to publikasjoner om overgrep mot barn på Internett.

Justisminister Knut Storberget: Kriminalomsorg er jobb nummer én

- Hvis det er én sektor som behøver økt politisk oppmerksomhet og mer ressurser, er det kriminalomsorgen. Dette er én av mine hovedutfordringer som statsråd, sa justisminister Knut Storberget da han 21. oktober deltok på Kriminalpolitisk konferanse på Sundvolden.

Knappe fire dager var gått siden Knut Storberget inntok statsrådskontoret i Justisdepartementet. Fire dager der den tidligere

justispolitiske talsmannen for Arbeiderpartiet hadde møtt et vell av lykkeønskninger, og der den tradisjonsrike Sundvolden-konferansen var det første offisielle møtet med justissektoren i ny rolle.

- Det kommer blomster, det kommer hilsener, og folk sier de har forventninger. Jeg svarer tilbake: Det gjør meg skjelve. Samtidig er jeg veldig glad for at jeg går til en jobb der folk faktisk har store forventninger. Enhver som blir norsk justisminister skal oppleve at fallhøyden er stor, understreket han.

Og det var da også med store forhåpninger konferansedeltakerne møtte statsråden. Styrking av kriminalomsorgen er den største utfordringen i straffesystemet, skriver Regjeringen i sin felles politiske plattform. Mangel på tilstrekkelig varetekts- og soningskapasitet og knappe ressurser til innhold i soningen, forsterker problemet med gjengangerkriminelle, sier den videre. Soningskøene svekker straffens forbyggende virkning, og tilliten til straffesystemet og kriminalpolitikken svekkes når ny kriminalitet begås av straffedømte eller tiltalte som venter på dom og soning. Vi vil ha en kriminalomsorg som kan ta seg av de til en hver tid straffedømte, heter det i erklæringen, som den nye justisministeren tok seg god tid til å presentere på Sundvolden. Og budskapet hans var klart:

- Vi har ambisjoner på det feltet hvor dere jobber!

- Kriminalpolitikken handler nå først og fremst om å sette dagsorden og rette søkelyset mot det som teller. Vi kan ikke ha en situasjon med så mange i kø. Vi kan ikke ha en situasjon der såpass mange mennesker kommer igjen og igjen. Og vi kan ikke ha en situasjon der vi satser på alternative straffereaksjoner, men samtidig er i ferd med å bygge opp ny kø i forhold til friomsorgen. Dette kan vi ikke leve med, sa justisminister Knut Storberget.

Jobb nummer én for meg som ny statsråd er derfor å gi kriminalomsorgen et ressurs- og innholdsmessig løft, understreket han, en satsning der helhetstenkning innenfor justissektoren og fokus på alternative straffereaksjoner fremstår som sentrale og nødvendige elementer:

- Det å satse på alternative virkemidler, og det å øke ressursene til kriminalomsorgen, er god kriminalitetsbekjempelse. Vi er nødt til å snu en kriminalitetsdebatt som har innbilt seg at det å plassere folk i fengsel på tradisjonelt vis, nærmest uten kontaktbetjent eller opplæringstilbud, er det eneste saliggjørende for å bekjempe kriminalitet. Vi skal reagere tøft der det er tøffe lovbrudd, men samtidig skal vi være så nyanserte at vi også kan handle

annerledes. Tenk om vi kunne forklare de som ikke er her, det store samfunn, at hvis vi satser på kriminalomsorgen, er det en prioritering som i høy grad vil komme andre deler av samfunnet til gode, sa Storberget.

Storberget møtte lederne i kriminalomsorgen

- Barn og unge skal ut av fengslene, var hovedbudskapet da justisminister Knut Storberget i desember møtte lederne i kriminalomsorgen for å snakke om Regjeringens straffegjennomføringspolitikk.

Det var første gang statsråden hadde anledning til å presentere sitt kriminalpolitiske budskap til samtlige av kriminalomsorgens ledere. Over hundre ledere fra KSF, KITT, KRUS, regionene, fengsler og friomsorgskontorer var i to dager samlet til seminar. Storberget var tydelig i sin tilbakemelding til forsamlingen: - Dere er nøkkelpersoner i Regjeringens satsning på å redusere kriminaliteten i Norge.

Regjeringens kamp mot kriminalitet

- De mål Regjeringen har satt seg på justisfeltet, har vi ambisjoner om å nå. Vår visjon om et samfunn der alle kan leve i trygghet, ønsker vi å virkeliggjøre - gjennom å forbygge bedre, oppklare mer, reagere raskere og rehabilitere bedre. Det sa statsminister Jens Stoltenberg på sin avsluttende pressekonferanse før jul.

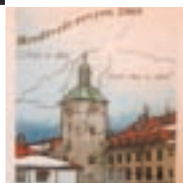
Storberget
møtte lederne
i kriminalomsorgen

REGJERINGENS
VISJON ER ET
SAMFUNN DER
ALLE KAN LEVE I
TRYGGHET

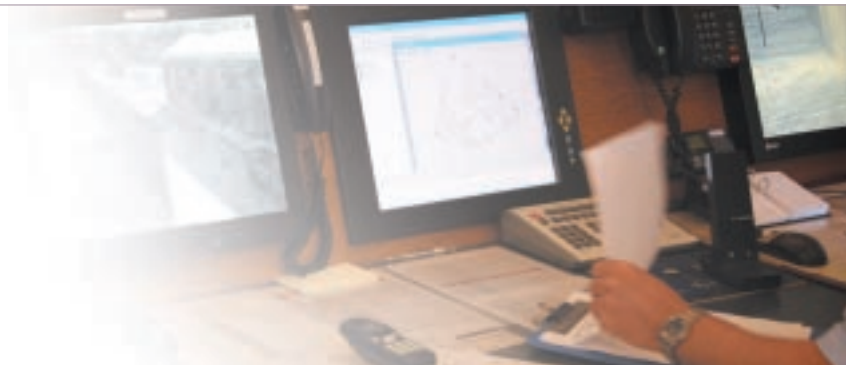

Erle Skaar, Rud videregående skole er lærer ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt

Programmet til Bredtveitrevyen

De medvirkende i "Hotell Norway" i Oslo fengsel

TEATER OG REVY ER BLANT AKTIVITETENE I ENKELTE FENGLER

Kong Ubu på Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt

En gruppe innsatte på Ila fremførte deler av "Kong Ubu", av mange regnet som verdens første abstrakte teaterstykke.

- Oppsettingen er gjennomført uten eksterne krefter og er i skolens regi, men i samarbeid med fengselet når det gjelder avvikling av forestillingene. Teaterarbeidet er pedagogisk fundert og inngår som et verdifullt tilskudd til det øvrige aktivitetstilbudet ved fengselet. Vi har lagt vekt på humor, spilleglede og på godt teaterhåndverk, forteller teatergruppens leder, lærer Erle Skaar fra Rud videregående skole som står for undervisningen til de innsatte på Ila.

Innesperret i en tunnel på Tøyen i Oslo fengsel

Hva skjer når det blir strømstans på T-banen og syv forskjellige mennesker må forholde seg til hverandre? Dette er utgangspunktet for en herlig situasjonskomedie med sangnumre til Cole Porters musikk. Stykkets moral: Du skal ikke skue hunden på hårene - eller ungdommen - eller for den saks skyld middelaldrende damer, på klærne. En gruppe innsatte som er elever ved skolen i fengselet, supplert med to elever fra teaterlinjen ved Romerike folkehøyskole - foruten en ansatt

ved fengselets tekniske avdeling - spilte forestillingen "Innesperret i en tunnel på Tøyen", manus og regi var ved lærer Elin Barth.

Må se den ... bare må se den! Bredtveitrevyen 2005

Den femte Bredtveitrevyen harselererte blant annet med kontaktbetjent-ordningen, språkproblemer for utenlandske innsatte, medisintdeling, nyhetssendinger og divadyrking. Eventyrprinsessen som skriver og leser samt teknisk hjelp til bra vibrasjoner, var andre poenger de innsatte jentene på Bredtveit brukte. Revyen hadde tekster, fremføring og musikalisk støtte som satt som støpt på dem selv - og de to mannlige betjentene og fritidslederen.

På tur til "Hotel Norway" i Oslo fengsel

Teatergruppen ved Grønland voksenopplæringscenter, i samarbeid med musikkgruppen, oppførte sin selvskrevne forestilling "Hotell Norway" rett før jul. Det var festforestilling i anledning GVOs 30-årsjubileum. GVO - Grønland voksenopplæringscenter, har undervisningen for de innsatte i fengslene i Oslo-området. I Oslo fengsel er det et kulturelt mangfold. Handlingen foregår i et hotell med et like internasjonalt personale som de innsatte i fengselet. De fleste tilskuerne var innsatte som jublet og virket stolte over det deres medinnsatte presterte.

KRIMINALOMSORGENS IT - TJENESTE (KITT)

I løpet av 2005 var systemet for innføring av elektronisk arkiv og saksbehandling i kriminalomsorgen (ESAK) implementert ved kriminalomsorgens regionskontorer og i friomsorgskontorene. Prosjektansvarlig var Kriminalomsorgen region sørvest. Prosjektet ble igangsatt i 2003.

I februar 2005 ble forprosjektrapporten *Nytt etatssystem for kriminalomsorgen* sendt KSF.

Prosjekt for innføring av felles turnussystem i etaten ble igangsatt. Det slutføres i 2006.

KITT kartla alle IKT-systemer og løsninger i kriminalomsorgen og utarbeidet en plan for videreutvikling av den totale IKT-infrastruktur for å gjøre denne mer robust og fremtidsrettet.

KITT har videreutviklet samarbeidet med Politiets data og materieltjeneste (PDMT), blant annet innen avtaler om kjøp av IT-utstyr, vedlikehold av utstyr og programvare, datakommunikasjon og telefoni.

KITT har videreutviklet bookingmodulen som ble ferdig i 2004, for eksempel forbedret funksjonaliteten i etatens datasystem Kompis.

Høsten 2005 utviklet KITT ny løsning for tilgang til internett for etatens brukere.

Løsningen forutsettes videreutviklet til også å omfatte eksternt e-post og nedlasting av filer i løpet av 2006.

KRIMINALOMSORGENS UTDANNINGSENTER (KRUS)

876 søkte på 153 plasser ved det ordinære opptaket til Fengselsskolen i 2005. Av disse var 360 kvinner, det vil si 41 %. Åtte personer med flerspråklig bakgrunn utover engelsk ble tatt opp. Dette utgjør 5 % av aspirantene. Målet om at det skal tas opp tre samisktalende aspiranter ved det ordinære opptaket, ble oppnådd. Andelen kvinner som ble tatt opp var 48 %.

Et ekstraordinært kull på 30 aspiranter ble uteksaminert i august 2005. De startet sin utdanning i september 2003. Dette ekstraordinære kullet ble tatt opp for å sikre fagutdannet personell ved fengslene i Østlandsområdet.

En gruppe på 25 verksbetjenter ble uteksaminert i november 2005 etter et 10-måneders utdanning. Denne utdanningen ble gjennomført med en kombinasjon av fjernundervisning og tre separate ukesamlinger.

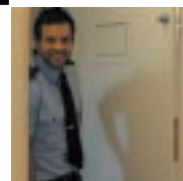
Også i 2005 har KRUS hatt et høyt aktivitetsnivå på kurssiden, og antall deltakere har økt fra 1498 deltakere i 2004 til 1650 deltakere i 2005.

RAPPORTER/ UTGIVELSER

KVINNER I KRIMINALOMSORGEN HAR HØYERE SANNSYNLIGHET FOR OPPRYKK ENN MENN

En enestående historiebok, sier forbundsleder Roar Øvrebø

DE SOM ARBEIDER I KRIMINALOMSORGEN ER GLADE I SITT ARBEID

Små lønnsforskjeller mellom kvinner og menn i kriminalomsorgen

En rapport fra Institutt for samfunnsforskning viser at det er små lønnsforskjeller mellom kvinner og menn i kriminalomsorgen. Før kontroll for forskjeller i utdanningsnivå, alder, ansiennitet, arbeidstid og lokalisering, fant forskerne Marianne Røed og Pål Schøne at gjennomsnittskvinnen har omkring fem prosent lavere timelønn enn gjennomsnittsmannen. Dette reduseres til ca 3,5 prosent etter kontroll. Opprykksanalysene viser at kvinner i kriminalomsorgen har høyere sannsynlighet for opprykk enn menn.

Rapporten *Lønns- og karriereutvikling for kvinner og menn i kriminalomsorgen* er basert på grunnlagsdataene til Statistisk sentralbyrås lønnsstatistikk for perioden 1997-2003.

Vold mot tilsatte i kriminalomsorgen

Som del av det kontinuerlige arbeidet mot vold i norsk og nordisk kriminalomsorg, arrangerte KRUS 6. og 7. oktober sitt årlige seminar om vold mot tilsatte i kriminalomsorgen. Forsker Yngve Hammerlin og rådgiver Thomas W. Strand la frem aktuelle tall, erfaringer og problemstillinger med utgangspunkt i rapporten *Vold mot tilsatte i kriminalomsorgen 2004*. Rapporten er basert på tilbakemeldinger fra tilsatte i kriminalomsorgen og deres opplevelser med vold i

arbeidshverdagen. Formålet med rapporten er å bedre det voldsforebyggende arbeidet.

Evaluering av måloppnåelsen i kriminalomsorgen

Riksrevisjonen fremla i juni sin undersøkelse av måloppnåelsen i kriminalomsorgen i perioden 2003-2004. Rapporten dokumenterte flere svakheter i arbeidet med straffegjennomføringen og pekte blant annet på manglende måloppnåelse i forhold til hurtig iverksettelse av straffereaksjoner, tjenester og rettigheter til innsatte og domfelte, individuelt tilpasset straffegjennomføring og målrettet samhandling mellom domfelte og ansatte.

Ekspedisjonssjef Kristin Bølgen Bronebakk mener Riksrevisjonens rapport gir viktige innspill til kriminalomsorgens arbeid for å høyne kvaliteten på straffegjennomføringen:

- Undersøkelsen synliggjør og dokumenterer forhold som vi i Justisdepartementet tar alvorlig og vil følge opp. Samtidig fremhevet hun at det etter undersøkelsestidspunktet er innført forbedringer og tiltak på flere av de områdene som Riksrevisjonen kommenterer.

På rosa ark - Vår hverdag i kriminalomsorgen

- Vi tror at boka skal bidra til at kriminalomsorgen kan bli bedre prioritert, skriver Roar Øvrebø i forordet. NFF har latt alle enhetene i kriminalomsorgen skrive en fortelling om

hvordan de opplever sitt daglige virke. Det er fagforeningsmedlemmene på det enkelte tjenestested som forteller. Fortellingene viser at de som arbeider i kriminalomsorgen er glade i sitt arbeid. Ikke nødvendigvis det å låse inn, men mer arbeidet med å påvirke til endring. Endring som kan føre til mindre kriminalitet for den enkelte forbryter. For samfunnet gir det god mening å arbeide for å nå slike resultater. Vi mener at boka også er velegnet "voksenopplæring" for det politiske Norge, og de som steller med kriminalomsorgen på et overordnet plan, sier forbundsleder Roar Øvrebø. - I tidligere tider førte fengslene og friomsorgskontorene opp budsjettønsker som departementet ikke hadde prioritert, på rosa ark. Det gir også mening å fortelle om det du er glad i på rosa ark, fremhever Roar Øvrebø.

Historiene det enkelte fengsel og friomsorgskontor forteller varierer i idé og uttrykk – og gjenspeiler mangfoldet i etaten med enheter som er vokst frem på ulike steder under ulike betingelser til ulike tider og dels med ulike målgrupper. Til sammen gir historiene et nyanserikt bilde av kriminalomsorgen.

Kriminalomsorg og konfliktråd – et godt tospann?

Har fengselsinnsatte bruk for konfliktrådet, var temaet for et prosjekt ved Ida Hydle, antropolog, lærer/forsker ved Høgskolen i Agder og konfliktrådsmedglar Arne Værland i Agder.

RUNDSKRIV

- KSF 1/2005 Regler for dagpenger til innsatte og dagpengenes størrelse
- KSF 2/2005 INFOFLYT – Særskilt saksbehandlingsinstruks
- G-3/2005 Informasjonsutveksling mellom kriminalomsorgen og politiet/påtalemyndigheten
- G-5/2005 Rundskriv om forvaltnings-samarbeidet mellom opplærings-sektoren og kriminalomsorgen

PUBLIKASJONER

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning

- S@mmen for fremtiden. Kriminalomsorgens strategi for IKT i perioden 2005-2008. Oslo: KSF, 2005
- Yrkesetiske retningslinjer for kriminalomsorgen. 2. utg. Oslo: KSF, 2005
- Kriminalomsorgens arbeidsdrift: Strategi og handlingsplan for arbeidsdriften 2005-2008. Oslo: KSF, 2005
- Fire nummer av personal- og fagbladet *Aktuelt* for kriminalomsorgen

Kriminalomsorgens utdanningscenter

- Strand, T.W. & Y. Hammerlin. Vold mot tilsatte i kriminalomsorgen 2004. KRUS-rapport. Oslo: KRUS, 2005
- Nordisk statistikk for kriminalomsorgen i Danmark, Finland, Norge og Sverige. KRUS-rapport. Oslo: KRUS, 2005
- Højdahl, T & H. Brumoen. Samtaler om kriminalitet - kognitiv endringsmetodikk: Bygging av mestringstillit (BaM). KRUS-håndbok. Oslo: KRUS, 2005
- Øiestad, M.S. Hassel fengsel 2004. KRUS-småserie. Oslo: KRUS, 2005

Marit Øyestad

3 AV 4 SOM
SONET VED
HASSEL FENGSEL
I 2001 OG 2002
ER SENERE IKKE
BLITT DOMFELT

Tankegangen bak konfliktråd er at partene i en konflikt også er dens eiere og at de selv er best egnet til å kontrollere og løse konflikten. Hydle viser i rapporten hvordan man ved å la mennesker møtes, snakke, vurdere og se fremover kan bruke konfliktrådsmodellen i arbeidet med å forebygge ny kriminalitet hos de som sitter i fengsel. En del innsatte mener at det er offerets skyld at de ble dømt fordi de vitnet mot dem i retten. Noen innsatte benytter anledningen til å gjenopprette kontakt og forhindre hevn og konflikter etter løslatelse. - Hva kunne det ha betydd med megling før dom? spør Hydle i rapporten som er utgitt av Høgskolen i Agder.

Flere steder i landet er det etablert samarbeid mellom friomsorgen og konfliktrådet. Enkelte konfliktråd tilbyr blant annet en kurspakke som er rettet mot de samfunnsstraffdømte. Antall kurstimer går til avtrekk på dommen. Temaene er blant annet identitet, verdiforståelse, kommunikasjon, samarbeid og konfliktforståelse.

Mellom fengsel og frihet - tiltak overfor gjengangere

Som et forsøk på å øke kvaliteten i løslatelsesarbeidet, startet Kriminalomsorgen region øst i 2001 *Tiltak overfor gjengangere (TOG)*, et prosjekt som har som siktemål å redusere

kriminaliteten hos domfelte med mange og hyppige lovbrudd. - Så langt kan vi oppsummere med at TOG er et viktig tiltak for kriminalomsorgens forståelse og tilrettelegging av integrerings- og rehabiliteringsprosesser for særlig utsatte innsatte, sa forsker Yngve Hammerlin da han presenterte en evalueringsrapport om prosjektet. Rapporten er skrevet i samarbeid med Stig Nesvik og Anka Ødegaardshaugen.

Samtaler om kriminalitet

Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS) og Høgskolen i Lillehammer ga i september 2005 ut en håndbok for tilsatte i kriminalomsorgen: *Samtaler om kriminalitet - kognitiv endringsmetodikk: Bygging av mestringsstillit (BaM)*. Boka har fokus på lovbrudd, hva som utløser kriminalitet og alternativer til kriminell atferd.

Bygging av mestringsstillit (BaM) er en metodikk innenfor kategorien CBT (Cognitive Behavioural Therapy). Sentralt i metoden er forsøket på å unngå at domfelte opplever å bli fortalt hvordan de skal leve sitt eget liv, en situasjon som ofte kan aktivere motstand. Siktemålet er at BaM skal bidra til at domfelte kan stoppe opp i risikosituasjoner for lovbrudd, gripe inn i dem og foreta andre valg enn kriminalitet.

Evaluering av tiltak for volds- eller sedelighetsdømte

På oppdrag fra Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS) har Fafo evaluert fem av de tiltakene kriminalomsorgen benytter for personer dømt for volds- eller sedelighetskriminalitet: ATV-programmet, virksomheten ved Institutt for klinisk sexologi og terapi, volds- og sedelighetsprogrammene ved Bergen fengsel, og sinnemestringsprogrammet ved Brøset.

Alle tiltakene tar utgangspunkt i kriminalitetsspesifikke kjennetegn, men er samtidig basert på ulike teoretiske fundament og illustrerer forskjellige tilnæringsmåter i arbeidet med volds- og sedelighetsdømte. Initiativet til undersøkelsen ble tatt for å etablere en bedre og mer systematisk kunnskap om tilbudet som gis denne gruppen domfelte. Volds- og sedelighetskriminalitet er gjenstand for mye offentlig oppmerksomhet, og hva som bør være samfunnets respons overfor utøverne av slik kriminalitet, er et tilbakevendende debatttema i media. Ofte dreier meningsutvekslingen seg om hva som er den riktige mengden straff og mindre om hva som bør eller skal være straffens innhold. Rapporten setter søkelys på deler av det som per i dag er straffens innhold for noen av de som dømmes til fengsel for volds- eller sedelighetskriminalitet.

Det nytter! Livet etter løslatelse fra Hassel fengsel

Hassel fengsel, ved Marit Øyestad, har undersøkt hvordan det er gått med domfelte etter løslatelse fra fengselet og mener å kunne dokumentere at de løslatte har greid seg bedre enn gjennomsnittet i samme situasjon. 3 av 4 som gjennomførte straff ved fengselet i 2001 og 2002 er ikke senere blitt domfelt, mens 79 prosent opplevde en endring av rusvanene.

Alle som ønsker å sone ved Hassel, må søke om plass og ved inntak underskrive en soningsavtale. Den innebærer at den innsatte skal avholde seg fra befatning med narkotiske stoffer, alkohol og dopingpreparater, samt avgi frivillig urinprøve. Han forplikter seg samtidig til å arbeide målrettet med framtidsplan, samarbeide med tilsatte ved fengselet og delta på obligatoriske aktiviteter.

- Datamaterialet gir grunnlag for å trekke en konklusjon om at oppholdet ved Hassel fengsel har hatt positiv effekt for de fleste av respondentene. Det viktigste var erfaringer de gjorde som rusfrie, og som de har kunnet bygge videre på etter løslatelsen, både i arbeids- og mer fritidsrelaterte situasjoner. Vi har klart å legge til rette for virksomheter der den enkelte har kunnet utvikle seg, skriver Marit Øyestad i rapporten.

STATISTIKK

FENGSLENE

Antall fengselsdøgn økte fra 1 089 738 i 2004 til 1 111 266, dvs. med 2,69 %. Ordinær kapasitet (sonings- og varetektsplasser) pr. 31.12.2005 var 3 273. Det er en økning i antall plasser med 135 i løpet av året. Beleggsprosenten var på 96,1.

Ca. 1 700 som var innkalt til soning, møtte ikke som avtalt.

Ca. 32 % av alle fengselsdøgnene ble avviklet på fengsler eller avdelinger med lav sikkerhet, (åpne plasser). En økende andel innsatte

gjennomfører (deler av) straffen utenfor fengsel. Økningen var på 23 % fra året før og utgjorde i 2005 47 395 soningsdøgn.

Mottatte dommer

I løpet av 2005 mottok kriminalomsorgen 9 429 ubetingede fengsels- og forvaringsdommer til gjennomføring. Nesten 25 % av dommene gjaldt promillekjøring og 60 % av alle dommene hadde en forventet gjennomføringstid på under 60 dager.

Ca. 91 % av de innsatte hadde kontaktbetjent.

Nyinnsettelse

I 2005 var det 12 002 innsettelse i fengsler mot 11 019 i 2004. Dette gjelder både domfelte, varetektsinnsatte og bøtesonere.

Fangetall og belegg

Belegg i og utenfor fengsel var i gjennomsnitt 3 174, en økning på 2,4 % fra 2004. Totalt antall innsatte i løpet av året var 14 771 mot 13 616 i 2004, en økning på 8,5 %. Gjennomsnitt antall innsatte per 100 000 var på 85 - gjelder for befolkningen over 15 år.

Statsborgerskap på nyinnsatte

Ca 11,5 % av de som ble satt i fengsel var ikke norske statsborgere. 6 % var andre europeere 3,5 % var fra Asia 2 % fra Afrika Land med flest innsettelse: Polen 107, Irak 115, Litauen 94 og Somalia 70.

Rømning

Det var tre rømningstilfelle med i alt fire personer i 2005, og lave svikttall i forbindelse med fremstillinger, permisjoner og frigang.

Ordinær kapasitet pr. 31.12.2005

Region	Sikkerhetsnivå		
	Lav	Høy	Sum
Øst	151	474	625
Nordøst	233	412	645
Sør	319	394	713
Sørvest	142	361	503
Vest	95	252	347
Nord	158	282	440
Samlet	1 098	2 175	3 273

Kvinneplasser Kvinnefengsler

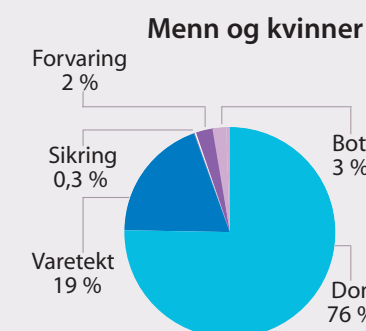
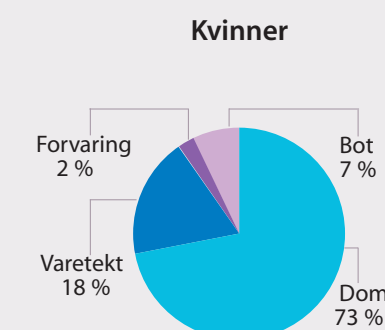
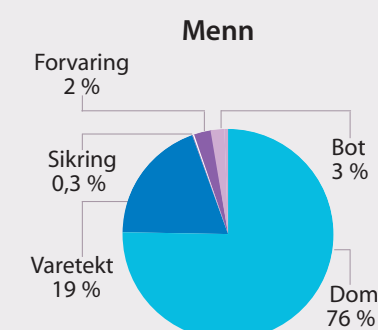
	Antall plasser
Bredtveit	54
Sandefjord	13
Fredrikstad	16
Sum	83

Fengsler med avdeling for kvinner

Skien	12
Stavanger	13
Sandeid	8
Kristiansand	4
Bergen	18
Trondheim	10
Verdal	6
Sum	71
Kvinneplasser totalt	154

I tillegg har 9 andre fengsler tatt imot kvinner

Belegg i gjennomsnitt i fengsel Innsattkategori/fordeling

	Menn	Kvinner	Menn og kvinner
Dom	2 278	121	2 399
Varetekt	557	31	588
Sikring	10		10
Forvaring	62	4	66
Bot	99	12	111

Alders- og kjønnsfordeling

974 (8 %) av de som ble satt i fengsel var kvinner.

949 menn og 46 kvinner var under 21 år.

2 097 menn og 122 kvinner var mellom 21 og 24 år.

245 menn og 9 kvinner var over 60 år.

Lovbruddskategorier på de som ble satt inn

1 357 (17,5 %) var dømt for drap, drapsforsøk, vold, ran, voldtekt, trusler og legemsbeskadigelse.

254 (3,3 %) var dømt for sedelighet og incest.

976 (12,6 %) var dømt for narkotikarelaterte forhold.

Ved flere straffbare forhold, er det lovbruddet som har den høyeste strafferammen som er grunnlaget for registreringer.

Løslatelser

Personer som har fått dom på inntil 73 dager, skal gjennomføre hele dommen uten adgang til prøveløslatelse. Personer som er dømt til 74 dager eller mer, kan etter vurdering, prøveløslates. Av de 8 060 som ble løslatt fra dom, ble 5 514 (68 %) løslatt ved endt tid eller kort tid før endt tid og 2 529 (31 %) løslatt på prøve.

Varetekt

Varetektsinnsatte utgjorde 26 % av alle som ble satt i fengsel og 19 % av alle fengselsdøgn. Det var 3 020 som ble satt i varetekt i 2005, en nedgang på 4,5 % fra 2004 og på 25 % fra 2002. Varetektsinnsatte skal overføres direkte fra politiarrest til ordinær

fengselscelle etter at det foreligger fengslingskjennelse og senest innen 24 timer etter at kjennelsen foreligger.

I løpet av 2005 ble kravet oppfylt i 92 % av tilfellene mot 87 % i 2004.

Restriksjoner

36 % av alle nye varetektsinnsatte var ilagt en eller flere restriksjoner i form av forbud og/eller kontroll ved innsettelsestidspunktet. I 2004 var andelen 39 %.

43 % av restriksjonene varte i 14 dager eller mindre, 81 % under 30 dager og 93 % under 60 dager.

Sittetid

Gjennomsnittstiden i varetekt var på 63 dager, mot 65 i 2004.

26 % satt i varetekt mindre enn 15 dager

48 % under 30 dager

80 % under 90 dager

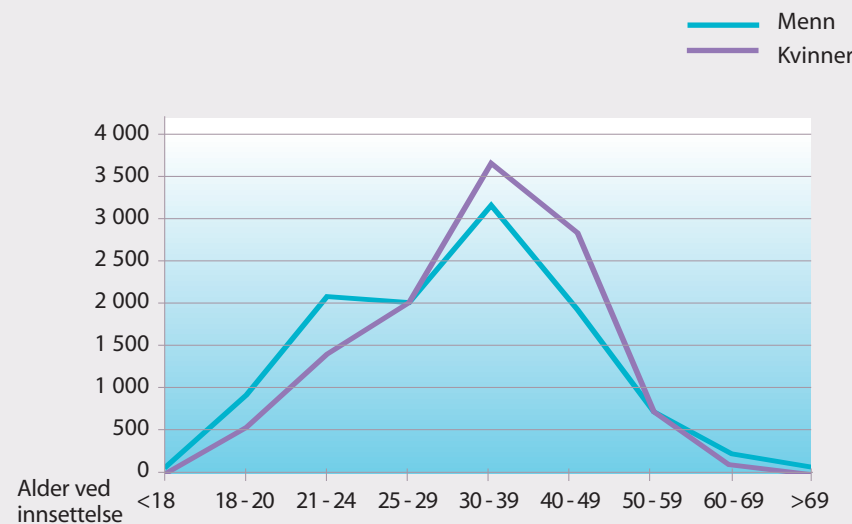
93 % under 6 måneder

53 stk over ett år, hvorav 5 stk over 2 år.

Nyinnsettelse.

Alder og kjønn

Alder	Menn	Kvinner
<18	50	11,32
18 - 20	899	509,4
21 - 24	2 097	1 381
25 - 29	1 971	1 970
30 - 39	3 203	3 521
40 - 49	1 835	2 762
50 - 59	728	769,8
60 - 69	217	79,24
>69	28	22,64

Kvinnene er i snitt eldre enn mennene når de settes i fengsel. OBS: For å visualisere alderen på menn og kvinner i en slik figur, er kvinneantallet ganget opp med 11.32, dvs som om antallet var likt.

Fengselsdøgn

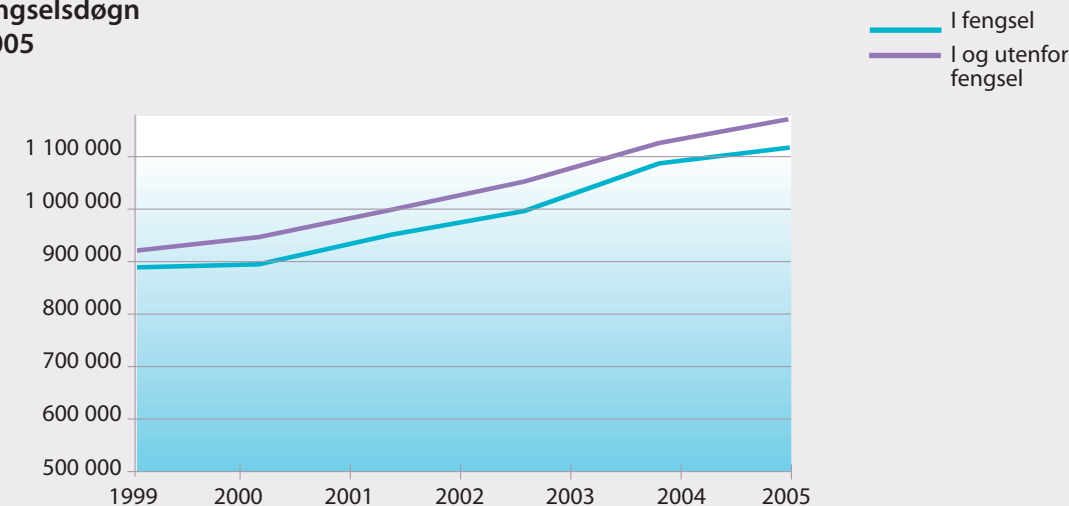
Utvikling/belegg

	2000		2001		2002		2003		2004		2005		Endring 2004 - 2005	
	i fengsel	utenfor	i fengsel	utenfor	i fengsel	utenfor	i fengsel	utenfor	i fengsel	utenfor	i fengsel	utenfor	i fengsel	utenfor
	889 226	38 325	966 344	40 343	998 538	42 100	1 040 405	42 929	1 089 738	38 544	1 111 266	47 395	2,0 %	23 %
Sum	927 551		1 006 687		1 040 638		1 083 334		1 128 282		1 158 661		2,7 %	
Belegg	91 %		94 %		95 %		96 %		97 %		96 %			

Belegg = antall døgn i fengsel/aktuell kapasitet*100. Ordinær kapasitet (OK) pr. 01.01.05 var 3 154. Aktuell kapasitet (AK) i 2005 var 3 168. Begrepet "utenfor fengsel" omfatter primært soning etter straffgjennomføringsloven §§ 12, 13 og 16.

Antall fengselsdøgn

1999 - 2005

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
I fengsel	877 949	895 031	958 804	999 297	1 040 405	1 089 738	1 111 266
I og utenfor fensel	919 142	943 324	1 013 128	1 041 138	1 083 334	1 128 282	1 158 661

Soningskøen ved utgangen av 2005

Ved utgangen av året sto 2 483 ubetingede dommer i kø for soning. 2/3 av disse dommene er på under 90 dager. Alle straffereaksjoner skal være påbegynt innen 2 måneder etter at kriminalomsorgen har mottatt den rettskraftige dommen, med mindre det er gitt utsettelse fra politiet. Dommer som ikke er iverksatt innen denne fristen, telles i soningskøen. Av de 2 483 i soningskøen pr. 31.12 var 214 (8,6 %) kvinner.

Årsaker til økning i køen

Kriminalomsorgen har i 2005 hatt redusert kapasitet pga brann ved Indre Østfold fengsel, avdeling Trøgstad, brannen ved Kragerø fengsel og redusert kapasitet ved Stavanger fengsel i annet halvår på grunn av NOKAS-saken.

Det har de siste årene vært en økning i fengselsdøgn, mens det har vært en nedgang i antall nyinnsettelse. Den gjennomsnittlige sittediden i fengsel er dermed blitt lengre. Samtidig har det vært en økning i andelen som ikke blir løslatt etter å ha sonet 2/3-tid. Regjeringen Bondevik II iverksatte og hadde under arbeid 164 nye plasser i 2005. 118 ble tatt i bruk i løpet av 2005.

Prioritering av dommer

Først stilles plasser til rådighet for varetekt, deretter lange domme, og så korte volds- eller voldsrelaterede dommer. Unge under 21 år, aktive gjengmedlemmer og personer som utgjør de tyngste kriminelle med organisasjonstilhørighet, prioriteres alltid høyt for å bli satt rett inn til soning.

Soningskøen

Utvikling fordelt på kriminalomsorgsregionen

Region	15.10.04	31.12.04	31.03.05	30.06.05	30.09.05	31.12.05	Endring 4. kv. 2005
Øst	608	644	709	599	464	380	-84
Nordøst	173	224	217	530	403	458	55
Sør	103	143	222	152	297	327	30
Sørvest	184	272	355	369	199	355	156
Vest	474	539	663	561	639	716	77
Nord	354	354	351	368	346	247	-99
Totalt	1 896	2 176	2 517	2 579	2 348	2 483	135

PROGRAMMER

Det er gjennomført 371 programmer i 2005. Det er et noe lavere antall enn i 2004.

Programnavn	Antall program gjennomført i 2005
Ny start	17
Sinnemestringsprogram	43
ATV-modell	52
Vold CSCP	1
Sedelighetsprogrammer	4
RIF-programmer (Rus i fengsel)	23
Promillekurs i fengsel (Trafikk og rus)	97
Mitt valg	10
Stressmestringsprogram	41
Brottsbrytet	34
VINN	10
PREP	5
En til en	34
Sum totalt	371

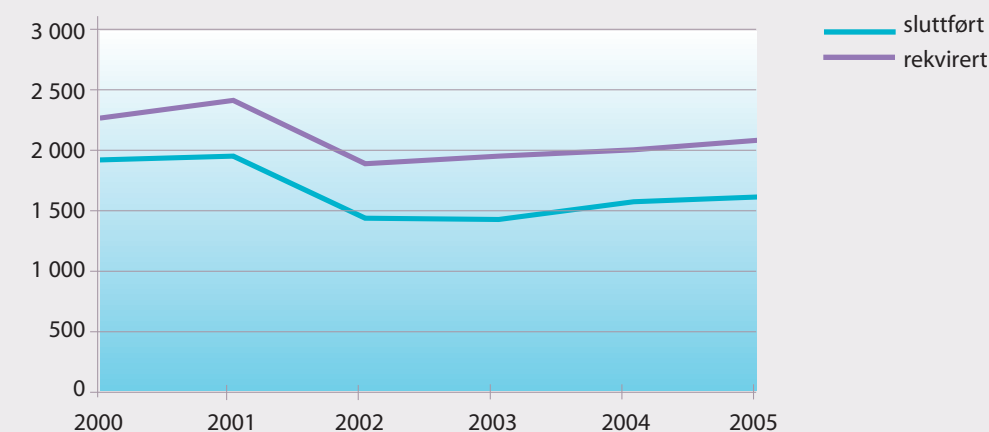
FRIOMSORGSKONTORENE

Personundersøkelser

Fordi straffegjennomføringsloven ikke krever at det innhentes personundersøkelse i forbindelse med samfunnsstraff slik man tidligere måtte for samfunnstjeneste, ble det en betydelig reduksjon i antall rekvirerte undersøkelser fra 1. mars 2003 da loven trådte i kraft, men tallet er nå på vei opp igjen. 61 % av personundersøkelsene gjelder siktelse i forbindelse med narkotika, promille, tyverier og veitrafikkloven. 17 % gjelder voldshandlinger.

Personundersøkelser

Utvikling

Gjennomføring av straff og prøveløslatelser

Økning i oppdrag for friomsorgskontorene er på 53 % fra 2002 og frem til 2005. Fra 2004 til 2005 er økningen på 11 %.

Antall oppdrag

I løpet av 2005 var antall oppdrag 6 093, i 2004 var antallet 5 493, mens det var 4 781 i 2003.

I 2005 hadde friomsorgen til enhver tid 2 164 saker under arbeid mot 1 922 i 2004.

Av nye oppdrag i 2005 gjaldt 13 % kvinner, mot 10 % i 2004.

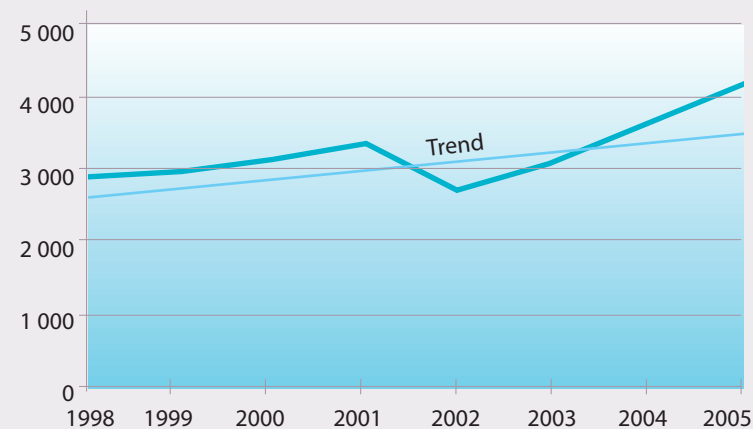
226 (5 %) var personer på under 18 år og 725 (17 %) personer på mellom 18 og 21 år. 71 % var norske statsborgere mot 87 % i 2004 og 98 % i 2003. Dvs friomsorgskontorene har et yngre klientell enn fengslene og en større andel kvinner og utlendinger.

Oppgaver

Utvikling

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Betinget dom med promilleprogram				304	416	501
Betinget dom	1 075	1 203	789	85	11	18
Forvaring			3	4	5	10
Sikring	37	47	14	10	6	5
§16				4	23	19
Prøveløslatelser	1 450	1 362	1 175	1 210	1 208	1 116
Samfunnstjeneste	587	695	401	80	26	6
Samfunnsstraff			379	1 352	2 095	2 544
Sum	3 149	3 307	2 761	3 049	3 790	4 219

Iverksette oppdrag

År	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Antall	2 884	2 989	3 149	3 307	2 761	3 049	3 790	4 219

Samfunnsstraff

I 2005 ble det iverksatt 2 544 dommer på samfunnsstraff mot 2 095 i 2004. 85 % fullførte straffen.

Promilleprogram

Det ble iverksatt 500 betingede dommer med promilleprogram som vilkår, mot 415 i 2004 og 305 i 2003. 440 dommer ble avsluttet, hvorav 382 (87 %) som fullførte.

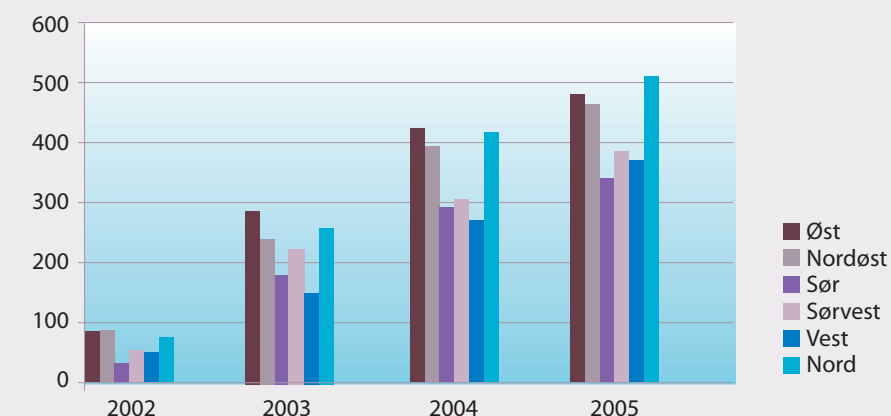
Samfunnsstraff

Iverksette oppdrag

Region	2002	2003	2004	2005
Øst	85	288	423	479
Nordøst	86	242	390	463
Sør	33	182	290	337
Sørvest	52	226	306	387
Vest	48	153	270	368
Nord	75	261	415	510
Sum	379	1 352	2 094	2 544

Samfunnsstraff

Nye oppdrag pr. år

REGNSKAP 2005

KAP. 430 KRIMINALOMSORGENS SENTRALE FORVALTNING

Post 01 Driftsutgifter

Kap. 430	2005	2004
Bevilgning		
Bevilgning	1 827 175 000	1 710 483 000
Overført fra forrige termin	45 542 000	8 738 000
Refusjonsinntekter mv.	65 515 000	89 287 536
Disponibel ramme	1 938 232 000	1 808 508 536
Kostnader		
Personalkostnader	1 416 152 864	1 327 462 793
Lokalkostnader	38 045 938	36 546 664
Andre driftskostnader	455 013 669	398 956 427
Sum kostnader	1 909 212 471	1 762 965 884
Saldo	29 019 529	45 542 652

Posten omfatter driftsutgifter ved fengslene, friomsorgskontorene, Kriminalomsorgens IT-tjeneste og regionadministrasjonene. For uten tekniske endringer er bevilgningen og kostnadene økt i 2005 som følge av kapasitetsutvidelser, høy kapasitetsutnyttelse og generelt høy aktivitet i kriminalomsorgen. Posten består hovedsakelig av lønns- og lønnsrelaterte kostnader. I 2005 utgjorde lønnsandelen om lag 74 % av de totale kostnadene i kriminalomsorgen.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Kap. 430	2005	2004
Bevilgning inkludert overførte beløp	50 460 000	48 801 000
Kostnader	50 977 000	47 369 925
Saldo	- 517 000	1 431 075

Posten omfatter utgifter i arbeidsdriften. Økte kostnader på posten i 2005 må ses i sammenheng med økte inntekter i arbeidsdriften, jf. kap. 3430, post 02

Post 45 Større utstyrsanskaffelser

Kap. 430	2005	2004
Bevilgning inkludert overførte beløp	152 672 000	107 806 000
Kostnader	86 327 000	89 030 804
Saldo	66 345 000	18 775 196

Posten omfatter større utstyrsanskaffelser og vedlikehold. Bevilgningen på posten er styrket i 2005 i forhold til 2004 som følge av kapasitetsutvidende tiltak, rehabilitering og sikkerhetsoppgraderinger. En stor del av tiltakene ble ikke ferdigstilt i 2005. Kostnadene til disse tiltakene vil påløpe i 2006.

Post 60 Refusjoner, forvaringsdømte mv

Kap. 430	2005	2004
Bevilgning inkludert overførte beløp	32 980 000	36 219 000
Kostnader	25 215 000	33 268 669
Saldo	7 765 000	2 950 331

Posten omfatter refusjoner til kommuner for forvaringsdømte. Utgiftene på posten er redusert i 2005 i forhold til 2004 blant annet som følge av lavere tilfang av saker og lavere utbetalinger enn forventet.

Post 70 Tilskudd

Kap. 430	2005	2004
Bevilgning inkludert overførte beløp	11 056 000	10 209 000
Kostnader	11 005 000	11 641 375
Saldo	51 000	- 1 432 375

Posten dekker blant annet tilskudd til Fretex-Elevator, Foreningen for fangers pårørende, Nordisk samarbeidsråd for kriminologi, Way-Back og mindre tilskudd til frivillige organisasjoner. Tilskuddene på posten i 2005 er i samsvar med tilgjengelig bevilgning.

KAP. 3430 KRIMINALOMSORGENS SENTRALE FORVALTNING (jf. kap. 430)

Post 02 Arbeidsdriftens inntekter

Kap. 3430	2005	2004
Bevilgning	43 981 000	42 535 000
Inntekter	44 778 000	43 385 459
Saldo	- 797 000	- 850 459

Posten omfatter inntekter fra arbeidsdriften. Økningen i inntektene i 2005 må ses i sammenheng med økte utgifter i arbeidsdriften, jf. kap. 430, post 21

Post 03 Andre inntekter

Kap. 3430	2005	2004
Bevilgning	17 204 000	6 210 000
Inntekter	15 270 000	16 819 375
Saldo	1 934 000	- 10 609 375

Posten omfatter diverse inntekter i kriminalomsorgen. Inntektene er noe redusert i 2005 i forhold til nivået i 2004. Dette skyldes blant annet nedgang i inntekter fra eiendomssalg.

Post 04 Tilskudd

Kap. 3430	2005	2004
Bevilgning	1 350 000	1 350 000
Inntekter	1 300 000	1 350 000
Saldo	50 000	0

Posten omfatter mottatte tilskudd til internasjonalt fengselsamarbeid. Forbruket er i samsvar med tilgjengelig bevilgning.

KAP. 432 KRIMINALOMSORGENS UTDANNINGSSENTER (KRUS)

Post 01 Driftsutgifter

Kap. 432	2005	2004
Bevilgning		
Sum bevilgning	113 488 000	130 772 000
Overført fra forrige termin	752 000	1 712 000
Refusjonsinntekter mv.	2 571 000	3 413 465
Disponibel ramme	116 811 000	135 897 465
Kostnader		
Personalkostnader	93 452 854	109 553 111
Lokalkostnader	5 407 554	5 255 631
Andre driftskostnader	17 334 592	20 336 969
Sum kostnader	116 195 000	135 145 711
Saldo	616 000	751 754

Posten omfatter blant annet lønnsutgifter til aspiranter samt utgifter til drift av Kriminalomsorgens utdanningscenter. Reduksjonen i bevilgningen og forbruket på posten skyldes at antallet aspiranter ble redusert fra 2004 til 2005. Om lag 80 % av forbruket på posten består i lønn- og lønnsrelaterte kostnader. Forbruket på posten er godt i samsvar med tilgjengelig bevilgning.

KAP. 3432 KRIMINALOMSORGENS UTDANNINGSSENTER (jf. kap. 432)

Post 03 Andre inntekter

Kap. 3430	2005	2004
Bevilgning	0	0
Inntekter	820 000	812 128
Saldo	- 820 000	- 812 128

Posten består av diverse inntekter ved Kriminalomsorgens utdanningscenter. Inntektene i 2005 er på omtrent samme nivå som i 2004.

*Utgitt av
Kriminalomsorgens sentrale forvaltning
Postboks 8005 Dep, 0030 Oslo*

*Telefon: 22 24 55 01/31/81
Telefaks: 22 24 55 90
E-post: postmottak@jd.dep.no
Nettside: www.kriminalomsorgen.no*

Publikasjonsnummer: G-0387 B